

0489

UCZESTNICTWO W KULTURZE I INNE SPOSOBY SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO

Poruszymy tu następujące zagadnienia:

- najczęstsze sposoby spędzania czasu wolnego
- korzystanie z instytucji kulturalno-rozrywkowych
- preferowane modele wypoczynku

Dane pochodzą z badań przeprowadzonych w 1976 r. na 1000 osobowej próbie, reprezentatywnej dla ogółu ludności Polski powyżej 15 roku życia.

Zajęcia czasu wolnego

"Czas wolny" został określony jako czas będący do dyspozycji badanych, kiedy mogą robić to, co się im podoba, po skończeniu pracy i zajęć obowiązkowych.

Przeciętna ilość czasu wolnego badanych przedstawia się następująco:

	Dane w %	
	w dzień powszedni	w niedzielę
- nie ma wcale czasu wolnego	10%	3%
- od 1 do 2 godz.	18	2
- od 2 do 4 godz.	29	7
- od 4 do 6 godz.	9	23
- ponad 6 godz.	9	46

W odczuciu większości respondentów jest to zbyt mało czasu wolnego, i tak uważa, że ma tego czasu:

	Dane w %
- bardzo dużo	6
- dużo lub dość dużo	29
- niezbyt wiele lub mało	58
- bardzo mało lub wcale	7

Na małą ilość czasu wolnego narzekają bardziej kobiety niż mężczyźni, ludzie w średnim wieku bardziej niż młodzi i starsi, mieszkańcy wsi bardziej niż mieszkańcy miast a z grup społeczno-zawodowych znacznie bardziej rolnicy niż przedstawiciele innych zawodów. Są to jednocześnie ci, którzy także w skali obiektywnej mieli mniej czasu wolnego niż inni.

Jako najczęściej wykonywane w czasie wolnym zajęcia respondenci wymieniali:

- oglądanie telewizji
- zajęcia obowiązkowe w domu
- bierny odpoczynek
- czytanie gazet
- spacer
- różnego rodzaju roboty ręczne /majsterkowanie, szycie itp./

Zajęcia niedzielne są nieco odmienne, i tak, wymieniano:

- oglądanie telewizji
- spacer
- czytanie gazet
- spotkania towarzyskie
- bierny odpoczynek

Zajęcia niedzielne mają ściśle wypoczynkowy charakter, podczas gdy zajęcia dnia powszedniego to często zajęcia na rzecz domu, ponadto odnośnie niedzieli respondenci wymieniali więcej różnorodnych zajęć. O odmiennym gospodarowaniu czasem wolnym w niedzielę i dzień powszedni świadczy fakt, że u 50% respondentów zajęcia te nie pokrywają się, a u 35% pokrywają się tylko częściowo.

Najczęściej, zarówno w odniesieniu do niedzieli jak i dnia

powszedniego, wymieniano oglądanie telewizji. Rozpatrzmy ten problem nieco dokładniej. Jak wynika z prowadzonych systematycznie badań przeprowadzanych metodą dzienniczkową^x statystyczny Polak spędza przed telewizorem od poniedziałku do piątku średnio po 2 godz. i kilka minut dziennie, w sobotę około 2 godz. i 20 min., a w niedzielę ponad 3 i pół godziny.

Zarówno w dni powszednie jak i w niedzielę przeciętny czas oglądania telewizji jest dłuższy dla ogółu mężczyzn niż dla kobiet, dla osób starszych - w porównaniu z młodszymi oraz dla osób z wykształceniem średnim lub podstawowym - niż dla osób najwyżej i najniżej wykształconych. Różnice te w dni powszednie wynoszą do kilkunastu minut, a w niedzielę są nieco większe. Aby uzyskać informacje o poczuciu dosytu lub niedosytu oglądania telewizji, w omawianym badaniu z 1976 r. zadano respondentom pytanie: "Czy ogląda Pan telewizję tyle, na ile miałby Pan ochotę, czy też mniej lub więcej niżby Pan sam chciał?". Uzyskano następujący rozkład odpowiedzi:

Dzień	Dane w %		
	ogląda telewizję tyle, ile ma na to ochotę	ogląda telewizję mniej niżby miał na to ochotę	ogląda telewizję więcej niżby miał na to ochotę
Powszedni	42	56	2
Niedziela	67	27	6

Poczucie dyskomfortu wynikającego z ilości czasu spędzanego przed telewizorem jest znacznie większe w dzień powszedni niż w niedzielę. Najczęściej podawane przyczyny to: brak czasu, charakter pracy /popołudniowa, zmianowa/, brak telewizora w domu. Na zbyt krótkie oglądanie telewizji narzekają częściej

^x Jest to systematyczne rejestrowanie danych dotyczących wielkości widowni wszystkich programów TV

ludzie w średnim wieku /25-49 lat/ niż ludzie młodzi i starsi, kobiety częściej niż mężczyźni, rolnicy częściej niż przedstawiciele innych zawodów, choć nie są to grupy ludzi, które oglądają krócej niż inne.

Odsetek osób, które uważają, że oglądają telewizję w nadmiarze był niewielki. Jako przyczyny podawano: brak innych rozrywek, dobry, ciekawy program, nadmiar czasu wolnego. Twierdzenie, że telewizja jest rozrywką tak popularną i pochłaniającą tak dużo czasu wolnego w świetle tych danych, odnosi się do bardzo małego odsetka osób, Znacznie silniejsze od poczucia przesytu telewizją okazał się niedosyt oglądania programów telewizyjnych. Znacznie mniej popularne od poglądania telewizji jest czytanie gazet, a szczególnie książek.

Codzienną prasę czyta:

- systematycznie 63%
- przynajmniej od czasu do czasu 24%
- w ogóle nie czyta 13%

Gazety codzienne częściej czytają mężczyźni niż kobiety, wyżej wykształceni niż niżej wykształceni, mieszkańcy miast niż mieszkańcy wsi, a z grup społeczno-zawodowych znacznie rzadziej od innych czytają gazety rolnicy.

Czasopisma czyta:

- regularnie 46%
- przynajmniej od czasu do czasu 28%
- nie czyta wcale 26%

W ciągu czterech miesięcy poprzedzających badanie

- nie przeczytało ani jednej książki 45%
- przeczytało: kilka książek 43%
- kilkanaście 12%

Więcej książek czytają ludzie młodzi /szczególnie do 24 lat/ niż starsi, wyżej wykształceni niż niżej wykształceni, mieszkańcy miast niż mieszkańcy wsi.

Korzystanie z instytucji kulturalnych

Rozmiar ilościowy korzystania z instytucjonalizowanych form życia rozrywkowo-kulturalnego badany był dwukrotnie w 1976 r. i odnosił się do okresu trzech miesięcy poprzedzających badania. Korzystanie z rozrywek w badanych okresach przedstawia się następująco:

Rodzaj rozrywek	Dane w %		x
	Było przynajmniej raz zima 1976	lato 1976	
- kino	35	32	
- restauracja, gospoda w celach towarzyskich	34	34	
- kawiarnia	29	33	
- dom kultury, klub, świetlica	29	21	
- wypożyczalnia książek, czytelnia	27	23	
- występy estradowe, cyrk	16	23	
- teatr	12	8	
- wystawa, galeria, muzeum	9	14	

Korzystanie z rozrywek nie różni się specjalnie zimą i latem.

W obydwu przypadkach największą popularnością cieszyły się kino, restauracja i kawiarnia, a najmniejszą teatr i muzea.

W celu zapoznania się z poziomem zaspokojenia potrzeb kulturalnych przedstawiono badanym 5 wybranych rozrywek i zapytano, czy uważają że brak im którejs z nich, czy też braku takiego nie odczuwają.

	Dane w %			
	Czy odczuwa brak			
Rozrywki:	nie	trochę	bardzo	brak zdania
teatr	44	34	18	3
imprezy estradowe	45	36	15	4
kino	55	32	10	2
zabawa, dancing, dyskoteka	67	21	9	3
klub, kawiarnia	72	18	7	3

Tak więc, stosunkowo największy odsetek osób odczuwa większy lub mniejszy brak teatru i występów estradowych, a także stosunkowo ostry brak odczuwany jest w odniesieniu do tak powszechnie dostępnej rozrywki jak kino.

Korzystanie z instytucji kulturalno-rozrywkowych i poczucie zaspokojenia potrzeb w tym zakresie zależne jest z jednej strony od dostępności różnego typu instytucji, a także od preferowanych form rozrywek i spędzania czasu wolnego.

Dostępność instytucji kulturalno-rozrywkowych przedstawia się następująco:

Ma w promieniu 10 kilometrów	Dane w %
- kiosk z gazetami	75
- wypożyczalnię, czytelnię	75
- klub, świetlicę	66
- restaurację, gospodę	64
- kawiarnię	59
- kino	56
- księgarnię	55
- estradę, salę widowiskową	51
- dom kultury	51
- dancing, lokal teneczny	50

- muzeum, salę wystaw	40
- teatr	32

Ponadto zadano badanym pytanie: "Gdyby zaproponowano Panu bezpłatny bilet lub bon konsumpcyjny, to gdzie wolałby Pan pójść, a z czego by Pan bez żalu zrezygnował?" Uzyskano następujący rozkład odpowiedzi:

Rozrywki:	Dane w %	
	Preferencje	Odrzucenia
- cyrk	21	9
- rewie, występy estradowe	19	3
- teatr	15	2
- imprezy sportowe	14	9
- koncert muzyki poważnej lub opera	8	45
- restauracja, dancing	7	37
- kino	5	3

Preferowane modele wypoczynku

Szerszym tłem, na jakim rozgrywają się zachowania zaliczane do uczestnictwa w kulturze są potrzeby badanych w tym zakresie na tle innych konkurencyjnych sposobów spędzania czasu wolnego. Aby uzyskać dane dotyczące tego zagadnienia zapytano badanych, na co przeznaczyliby czas wolny, gdyby mieli go więcej niż obecnie. Wskazane przez badanych zajęcia /każda osoba mogła wybrać dwie odpowiedzi/ pogrupowano według następujących modeli wypoczynku:

- wypoczynek kulturalny /czytelnictwo, udział w imprezach kulturalnych i słuchanie radia/ 70% badanych
- wypoczynek towarzyski /odwiedziny lub przyjmowanie gości, pójście do restauracji lub kawiarni w celach towarzyskich/ 33% badanych

- wypoczynek czynny /sport, wycieczki, spacery/ 32% badanych
- wypoczynek bierny /wyspać się, nic nie robić/ 26% badanych
- wypoczynek rodzinny /spędzanie czasu w domu z rodziną/ 16% badanych.

W preferencjach dominował więc model wypoczynku kulturalnego, co świadczy o wysokich aspiracjach i rozbudzonych potrzebach kulturalnych naszego społeczeństwa. Zapytano także badanych, na co przede wszystkim przeznaczyliby pieniądze, gdyby ich dochody wzrosły o 500 zł miesięcznie. Okazało się, że 40% badanych przeznaczyłoby je na wyjazdy, na wycieczki i urlopy, 38% - na zakup przedmiotów do gospodarstwa domowego, 30% - na ubranie, obuwie, 17% - na życie kulturalne. Cele kulturalne znalazły się na czwartym miejscu - ważniejsze od nich okazały się: czynny wypoczynek i sprawy bytowe /z pominięciem wydatków na jedzenie/. O dokonanych wyborach zdecydowały zapewne autentyczne potrzeby wypoczynku i dóbr materialnych, stawiając wydatki kulturalne na plan dalszy.

Opracowała: Katarzyna Raczek